

Proloog

‘Een beeld van jou in de golven’. Met die woorden signeert Blindman zijn dichtbundel voor me. We hebben net in de Noordzee gezwommen en zitten voor de tent om ons in de zon te laten drogen. Het kampeertafeltje tussen ons in staat verre van waterpas. Blindmans schrijven heeft meer weg van kerven, hij priemt het puntje van de ballpoint zo stevig in het papier dat zijn opdracht in diepdruk in het schutblad belandt. Druppels zeewater glijden traag uit zijn haar, vallen op het papier en doen de bolletjes blauwe inkt in de lettergeulen vloeien. In stilte vraag ik me af welk

zeemeerminnig wezen Blindman zich achter zijn lege ogen van mij heeft gevormd. 'Een beeld van jou in de golven'. Misschien ben ik een assemblage, samengesteld uit vrouwen die hij vroeger heeft gezien, in de jaren voor hij blind werd. Dicht hij me de slanke benen van een zus toe, de blonde lokken van zijn moeder en de verlegen oogopslag van een kalverliefde? Besta ik in zijn hoofd eigenlijk wel in kleur of ben ik voor hem een grijze figurante, als in een gekartelde zwart-witansicht van een badplaats?

1

In de dagen voor kerst doet de nacht geen moeite meer om overtuigend plaats te maken voor het daglicht. Het duister verschanst zich een paar uur onder bruggen, houdt zich op in stegen en in smalle straten, maar eist liefst het hele etmaal voor zichzelf op.

Als de wekker gaat is het buiten nog aardedonker. Rillend stap ik uit het grote bed, de rechterhelft van het matras is al tijden onbeslapen en wordt ingenomen door boeken en een paar kunstcatalogi, waaronder een vuistdik fotoboek van Villa Katsura. Het kijken naar de rietgroene tatamimatten en papieren

schuifdeuren maakt mijn hoofd 's avonds net zo leeg als de kamers in het boek.

Vorst heeft mijn raam veranderd in een mat en ondoorzichtig perk van ijsbloemen. Ik kras er met mijn nagels overheen en probeer de kristallen met mijn adem te ontdooien. Het brengt me voor even terug in mijn slaapkamer op de boerderij. Welk beeld zal er dadelijk tevoorschijn komen, de landerijen of toch de stadse herenhuizen?

Het heeft gesneeuwd terwijl ik sliep. Achter het raam ligt een onbetreden wereld, alles is bedekt met een egale laag. Boomtakken en tuinhekken herhalen zich in witte lijnen, de geparkeerde auto's dommelen onder een dekbed en iedere lantaarnpaal draagt een zusterskapje, met een toef slagroom zijn zelfs de vuilniszakken mooi. Al snel worden de eerste sporen getrokken door fietsers en voetgangers, die zich met hoog opgetrokken schouders naar kantoren bewegen. Niet veel later voeg ik me in de stoet, stuur mijn voorste fietswiel in een van de geulen die door een voorganger zijn gemaakt en probeer zo lang mogelijk exact binnen de lijnen te blijven. In de witte deken op het trottoir hebben schoenen en laarzen zwarte holletjes gedrukt. Op de besneeuwde motorkappen van geparkeerde auto's zijn grote happen weggenomen. Happen in de vorm van een Japanse waaier. Wie het

spoor van die waaivormige leemtes volgt, komt uit op het schoolplein. De ontbrekende sneeuw is bij elkaar geschoven door kinderhanden, die er sneeuwballen van hebben gekneed. Zodra iedereen op school en kantoor is aangekomen, zou ik het liefst met een emmer sneeuw de sporen teruglopen en onderweg alle diepdruk opvullen met een handvol vers wit. Niet vergeten de kuiltjes achter eigen rug te dichten.

De sneeuwlaag willen herstellen verschilt niet veel van wat ik als restaurator in het Rijksmuseum probeer te doen. Ik heel de huid van een schilderij, dicht de scheurtjes en de barsten die daar in de loop van honderden jaren zijn ontstaan, uitgebeten door licht en vocht, de klamme adem uit duizenden mensenmonden die eens voor het schilderij stonden. Ik heb de taak pas goed volbracht wanneer mijn handelingen onzichtbaar blijven en de illusie is gewekt dat het schilderij als nieuw is, in al die tijd onaangeraakt en onaangedaan gebleven.

2

Niet lang na zijn twintigste verjaardag doen de eerste symptomen zich voor, de blauw en groen splijtende horizon verandert in een flubberig lijntje. Wanneer Blindman over de dijk loopt en naar de messcherpe harmonicavouwen van aardappelvoren kijkt, begint het land te golven en wordt hij duizelig. Langs de bloedlijn van zijn moederskant wordt een blindmakende oogziekte willekeurig doorgegeven aan het nageslacht en Blindman weet nu dat hij de dans niet zal ontspringen. Vanaf de dag dat het zwart hem is aangezegd kijkt hij de avondstond nog roder. Hij tekent

als een bezetene, legt met grafiet de gezichten van zijn dierbaren vast en maakt schetsen van het landschap rond de boerderij. Wat zijn ogen zien wordt door pols en hand herhaald, zo graveert hij beelden in zijn geheugen. Blindman gunt zichzelf nog maar weinig slaap en leest hele nachten door. Gestaag tast de ziekte zijn zicht steeds verder aan. Het wordt met de dag moeilijker om de contouren van paarden en koeien in de wei van elkaar te onderscheiden, alles wat boven de horizon uit steekt heeft de gedaante van een struik.

Wat de oogziekte neemt, geeft ze niet meer terug. Na het verlies van scherpte en diepte doven de pigmenten langzaam uit. Blindmans wereld ontkleurt en wat ervan overblijft is een grisaille, een onderschildering in grauwtinten. Ook op zonnige dagen heeft de hemel voor Blindman de kleur van een stoeptegél. Rodekool en groen aardappelloof vermengen zich tot antraciet waardoor er op de akkers alleen nog grijze gewassen lijken te groeien. Tegen de tijd dat het voor goed zwart wordt, is Blindmans geheugen gevuld met kleur en licht. Een hoofd vol beelden, duizend en een varianten op het boerenland, allemaal net een fractie anders van tint en temperatuur. Veranderlijke weersomstandigheden, seizoenen en uren van een dag, lieten voortdurend een ander licht over de landerijen schijnen. Net als in de serie schilderijen die Claude

Monet heeft gemaakt van hooistaken op een akker. Hij schilderde steeds hetzelfde motief, de hooistaak, maar ieder schilderij is anders van sfeer, uiteenlopend van een metalen lichtblauw in de vroege ochtend tot een broeierig oranje aan het eind van een zomerdag.

3

De restauratieateliers liggen achter het Rijksmuseum, iedere werkdag fiets ik onder het museum door, de passage is voor mij het mooiste stukje van de fietstocht. Vandaag zit er een cellist. De man heeft de vingertoppen van zijn wanten moeten knippen om Bachs Cello Suite nr. 1 te kunnen spelen, de Prelude weerkaatst tegen de gewelven. De passage is als het nauwe tussenstuk in een zandloper, de drukte van de binnenstad stuwt me er aan de ene kant in terwijl aan de andere kant een weids grasveld wacht. Boven me is de eregalerij, ik fiets recht onder *De Nachtwacht* door.

Rembrandts meesterwerk hangt tegen de achtergevel. Ter hoogte van de laatste pilaar is over de hele breedte van het gewelf een zwarte strip aangebracht, lang en smal lijkt het op de gleuf in een spaarvarken. Als kostbaarste bezit van het museum beschikt *De Nachtwacht* over zijn eigen nooduitgang, bij brand wordt dit schilderij als eerste van de muur gelicht en rechtstandig via die gleuf afgevoerd.

Een eindje verderop parkeer ik mijn fiets tegen het hekwerk rond de museumtuin. Op de gietijzeren stoelen onder de vleugelnoot ligt een kussentje van sneeuw. Al zijn takken, hoe dun of kort ook, zijn wit bestoven en daarmee is het een boom geworden zoals Mondriaan die tekende, in een staccato ritme van zwarte en witte strepen. Het is glad, voorzichtig loop ik de stenen trappen op en ga het pand in via een moderne sluis waarvan eerst de ene deur dicht moet zijn voor de andere zich opent. Ik sluit mezelf voor de komende uren op achter kogelwerend glas, schilderijen kunnen niet goed tegen frisse lucht. Op de begane grond heerst de sfeer van een ziekenhuis, een hospitaal voor kunstwerken. Steriele gangen met aan weerszijden kamers met echografische apparatuur, verrijdbare kastjes, rekken met reageerbuisen en personeel in witte jassen. Kunstwerken die in de ziekenboeg belanden lijden aan kwalen met menselijke ei-